



СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНУ ЗНАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасній економічній науці найбільш повна та послідовна теорія підприємництва вперше була запропонована Й.Шумпетером [9] і подана як один із найвагоміших чинників економічного розвитку взагалі і спроможності генерації та відпрацювання нових, оригінальних ідей (інновацій) з метою їх початкової комерційної реалізації зокрема. Відповідно до базових основ теорії підприємництва економічна безпека в умовах ринкової економіки базується на продуктивності та ефективності діяльності економічних агентів, що формуються завдяки інноваційній діяльності, яка, з одного боку, не дає встановитися ринковій рівновазі, а з іншого боку - інновації, що впроваджуються підприємцями, створюють якісно новий ринковий попит, підвищують загальну економічну активність та призводять до зростання доходів [1, 2, 3, 6], порушуючи при цьому стан ринкової рівноваги.

У такому контексті важливою передумовою ефективності підприємства та його економічної безпеки є наявність і постійне, систематичне відновлення та поповнення бази знань про підприємництво, його об'єкти і суб'єкти (причому ця передумова актуальна як для розвитку підприємництва в широкому сенсі – як суспільного явища, так і для розвитку одиничного (індивідуального) підприємництва, підприємства і підприємця). Роль знань у відтворенні процесів існування та життєдіяльності будь-яких економічних агентів підкреслюється багатьма дослідниками. Зокрема визначається, що "... сама человеческая деятельность всегда есть процесс взаимопревращения возможности и действительности на основе использования определенных знаний" [4, с. 89], а економічні процеси найбільш чітко і наочно дозволяють відстежити прямий взаємозв'язок між рівнем наявних знань і рівнем досягнутих результатів та ефективності діяльності. Зокрема І.Коган відмічає, що економічні ресурси складаються не тільки з суто матеріальних активів, а й також з певного інформаційного потенціалу, що надає найкращі можливості їх використання в операційних процесах [5]. Важливість категорії "знання" як джерела ефективності економічних агентів та елементу потенціалу економічної безпеки потребує детальнішого її наукового розгляду.

Варто зазначити, що знання економічного агента в структуру його ресурсного забезпечення не включаються тому, що є джерелом його реляційних можливостей в той час, коли усі інші ресурси є елементами субстанціональних можливостей, що якісно відрізняються між собою і не можуть бути зіставлені один з одним. Це відбувається тому, що феномен знання існує тільки у єдності з конкретним матеріальним носієм або з групою носіїв – усе інше знання перетворюється суто в інформацію [7, 8], що опосередковано не може бути джерелом інноваційних ідей й не є джерелом ефективності та елементом потенціалу економічної безпеки.

Саме сутність якісної ідеальності і невід'ємного зв'язку із матеріальним носієм є першою специфічною рисою категорії знання у контексті її здатності до забезпечення ефективності діяльності економічного агента та формування його економічної безпеки.

Другою важливою особливістю категорії знання як елемента інноваційного процесу, забезпечення ефективності й формування потенціалу економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності є безперечна верифікованість – перевірений на практиці результат пізнання об'єктивної дійсності.

Третьою характерною рисою є спрямованість знання до чітко визначеної предметної сфери, де вони відтворюють закономірності, принципи, зв'язки і закони, отримані в

результаті практичної діяльності і набуття практичного професійного досвіду.

Четвертою характерною рисою є мультиформність знання – можливість їх існування у якісно різних формах.

П'ятою характерною рисою є спосіб використання феномену знання, що в цілому являє собою процес формування висновків діяльності.

Відповідно до вищевикладеного маємо можливість навести структуру феномену знання, що може бути джерелом інноваційного розвитку, фактором ефективності та елементом потенціалу економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності, а саме:

1. Множина детермінантів і визначень, що мають знакову (семіотичну) природу, створені людиною в процесі пізнання і визначають множину реальних об'єктів і властивостей певної предметної сфери;

2. Множина детермінованих взаємозв'язків між об'єктами предметної сфери, що відтворюються у таких формах:

- у формі відносин предикативності;
- у формі правил функціонального зв'язку декількох об'єктів предметної сфери;
- у формі правил формування логічних висновків;

3. Методологія, методичні принципи і механізми діяльності у певній предметній сфері;

4. Сукупність критеріїв ефективності та безпеки діяльності у певній предметній сфері.

Але варто зазначити, що більша частина загальної множини знань суб'єктів підприємницької діяльності не може бути піддана структуризації та набути властивостей нематеріального ресурсу інноваційного розвитку, фактора ефективності та елемента потенціалу економічної безпеки. Це відбувається тому, що більшість знань, які можуть забезпечити певні потенційні та навіть реальні можливості розвитку суб'єктів підприємницької діяльності, фактично існують у імпліцитному (прихованому) неформалізованому стані. У той же час знання у експліцитному (формалізованому) стані набувають, як правило, вже звичної якості їх використання, що не приводить до зростання обсягу знань і підвищення можливостей економічних агентів, і являють собою застосування об'єктивно втілених у технологіях знань задля виконання стандартизованих, рутинних функцій, якісні параметри яких є первісно заданими. І тільки реінжиніринг процесу їх використання і застосування здатен забезпечити формування конкурентних переваг суб'єкта підприємницької діяльності, його ефективності та економічної безпеки на засадах нових, інноваційних способів, методів, принципів і механізмів застосування вже відомих знань і фактів.

Підсумовуючи вищевикладене, вважаємо за доцільне зазначити, що задля забезпечення інноваційного розвитку, конкурентних переваг, ефективності діяльності та економічної безпеки суб'єктів підприємництва необхідно використання феномену знання організувати як процес актуалізації реляційних можливостей відповідно до комплексу експліцитних (формалізованих) та імпліцитних (неформалізованих) компонентів знань, які є взаємозумовленими і компліментарними та спрямовані на забезпечення власної ефективності та формування економічної безпеки.

Джерела та література:

1. Arundel, K. Smith, P. Patel, G. Sirilli, The future of innovation measurement in Europe - concepts, problems and practical directions, IDEA paper series. 3, 1998, с. 36
2. Cantwell L.A. Technological innovation and Multinational Corporations. Oxford, Basil Blackwell. 1989.
3. Бажал Ю. Инновационная теория экономической политики // Экон-ка советской Украины. – 1991. – № 3. – С. 11-22.
4. Возможность и действительность / Под ред. М.А.Парнюка. – Киев: Наукова думка, 1989. – 287 с.
5. Коган И.М. Прикладная теория информации. – М.: Радио и связь, 1981. – 216 с.
6. Сахал Д. Технический прогресс: концепции, модели, оценки. - М.: Финансы и статистика, 1985. – 366 с.
7. Ходжсон Д. Социально-экономические последствия прогресса знаний и нарастания сложности // Вопросы экономики. – 2001. – № 8. – С. 32-45.
8. Штанько В.И. Информация. Мышление. Целостность. – Харьков, 1992. – 145 с.
8. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития. - М.: Прогресс, 1982. – 456 с.